

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

Budapest, VI. Váczikörut 23

hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—
Félévre . . . . . 4 »—
Negyedévre . . . . . 2 »—
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom: Örök vágy. 5650. Tisó-Beöv gyászünnepére. Irta: M a k a i Emil. — A «haladó» vidék. Sz. M.-tól. — Sabbatai Zevi. Tárcazacikk. — Schaible a zsidókról. — Nyitrai levél. Grünfeld Náthán. nyitrai ügyvédtől. — A «Figaró» az antiszemizmusról. — Abdon Rabbi. S a c h e r-M a s o c h tól. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Beküldetett. — Hirdetés.

J E L I G É N K:

Nem e g y atyánk van-e mindnyájunknak,
Nem e g y Isten teremtett-e bennünket,
Miért cselekednék hát hűtlenül a testvér,
testvére ellen!

Malachi 2. f. 10 v

Örök vágy.

— 5650. Tiseó Beöv gyászünnepére. —
— Juda Hálévi. —

Mi éber gond, mi néma fájdalom szállt
Vérző szívedbe, drága nemzetem?
Oh vedd le már a gyász komor palástját,
Hadd töltsön el egy dicsőbb érzélem.
Merüljön el a multak rémes átka,
Magasztos vágyat pengess lantodon,
»Cziónnak rég elbervadt ifjusága
Megujul még a szentelt romokon . . .«

Oszlik a szürkület, dereng a bajnal
S virágra hinti kristály harmatát;
A zöld mező vidám pacsirta dallal
Köszönti fel az első napsugárt;
S szerelmet vallva bérczpatak vizének
Egy csalfa szellő hinti csókjait,
Mugsugja lombnak, zöldelő levélnek:
Itt van a bajnal . . . a bajnal van itt! . .

»Susog a szellő, fájdalomam regéli,
Éj ének zengi zordon átkomai;
Mig büszke lelke lassan elenyészni,
S hervadni látom ifjuságomat . . .
Hová rohantok, szóljatok ti felhők,
Hadd szálljak én is, én is veletek,
Ragadjatok fel szárnyatokra szellők,
Vagy zuzzatok szét bősziült elemek! . . .«

Mi hang ez itt, mi szó, mely önfeledten
A természet dalába elvegyül?
Egy kis madárka áll csak szárnyszegetten
A targallyak közt búsan, egyedül.
Kis árva dalnok, mért vonád be szárnyad,
Vidáman int a zöld pázsit — jövel!
Ott dalt zokogbatsz, míg a nap kifárad,
S az alkony szürke árnyékot növel . . .

Én érzem azt, mi szíved elfacsarja,
Te **népem mása:** árva kis galamb,
S a könyfátyol, mely arczod eltakarja
Zokogni készti hontalan fiad;
Czión felé tekint a vándor lelke,
Pibemmi vágyik hosszú kin után,
Hol lángprófétád szent igéd hirdette,
Ott rakni fészket édesen . . . puhán . . .

Mily illatos a Jordán part virága,
A zöld repkény szent romjaid felett;
Oh napkeletnek disze, koronája,
Nyugat fától végy üdvözletet!
Boldog talaj, mely Istenétől áldott,
Im ajkaim rád csókot hintenek,
Fonyadjon el e kar s sorvasszon el az átok,
Ha hozzád egykor hűtelen leszek!

Gyötrelmes érzés virrasszon szívemben,
Fekély borítsa lomha testemet,
A sirgödör majd lakóját kívesse
S kóró fakadjon hamvaim felett,
És az, ki majdan eltemetni bátor,
Ne lássa többé a kelő napot,
Alkot leheljen a közel, a távol,
Mert elfelejtém, Czión, gyásznapot! . .

Tengernyi kincs, a gyémántok királya,
Mely elfödi a tenger fenekét, —
Nem adnám értök én, a koldus, árva,
A szent talajnak egyellen röget!
Oh Isten, Isten, engedd ott lehelnem
Boldog gyönyörben végső sóhajom,
És az, mi vágyam, az, mi hő szerelmem:
Szentelt talaj boruljon hantomon . . .

Lágyan piben meg ott a vándor tagja,
Oly könnyű lesz az édes föld nekem;
Mig fel nem költ egy szebb jövő sugalma
S hamvából kél majd drága nemzelem;
Mig teljesül a lelkes dalnok álma,
Mit égi lantja zengett egykoron:
»Cziónnak rég elhervadt ifjúsága
Megujul még a szentelt romokon! . .«

Makai Emil.

A „haladó” vidék.

Hol a rabbi reformál, illik, hogy reformáljon a hitközség is. Ha a rabbi törli az imákat, a hitközség miért ne törülhesse — a rabbit! S a hitközség törlése ilyen esetben mindenestre méltóbb és jogosultabb a rabbiénál. Hisz ismeretes annak a bachurnak a története, ki, nem ismerve ki magát egyik Rasi-passzusban, az illető helyet rövid uton — kivakarta. Éjjel aztán megjelent Jiczchaki nagy fia és az élelmes bachurt kegyetlenül — vakarni kezdte. Mit akarsz és ki vagy? szolt a jesiva halálra ijedt fia. Rasi vagyok — szolt a szellem — és eljöttem, hogy a kölcsönt visszafizessem. Te kivakartál engem, ki nem értesz, és ki nem vagy méltó sarúim szíjját megoldani, s még csodálkozol, hogy én visszavakarlak?

Szó a mi szó: a reformálás nemes egy mesterség. És milyen könnyű! Uraim, nem kell tudni mást, — a bachur nyelvén szólva — mint merészen vakarni. Körülvakarni az imákat, agyonvakarni az ősi nemes szokásokat, és vakarni addig, mig kivakarta szemét a hajdani zsidó szellemnek, hogy aztán mint vakot ő vezethesse.

Vakarás közben a nagy reformer észre sem veszi tán, hogy agyon vakarja kis tekintélyét is, úgy, hogy a község rendesen akképen cselek-

szik vele, hogy utoljára saját magán fejezi be a vakarás mesterségét.

Egy jóra való és becsületes orthodox uriember, kinek alkalmá volt közelről szemügyre venni a fővárosban székelő és az orthodox gondviselést játszó közvetítő bizottság üzemleit, egy napon azzal a jajkiáltással nyitott be hozzánk: »Uram, es ist zum Neolog werden!« nekünk meg ilyen »reformok« és ilyen gazdálkodással szemben kedvünk volna felkiáltani: Wahrlich, es ist zum Orthodox werden!

*

De ne üssük el tréfával a dolgot. Szomorú jelenséggel állunk szemben, mely komoly tárgyalást igényel. Mióta egynehány hét előtt megbeszélésünk tárgyává tettük a zsidó szellemet és felfogást arcúlitó fényt és pompát, melyet egyes fővárosi zsidó családok övéik temetésénél kifejtteni szoktak, a vidék egy része behatóbban kezdte ismertetni velünk a »haladást« és az »üdvös reformokat«, melyeket nála iníciáltak, és a mikből kitünik, hogy a fővárosi zsidóság, dohogy is áll a »civilizáció« élén, sőt messze, messze »mögötte maradt« a vidéknek, a mely nagy emancipáltságában azon ütközik meg, hogy mi ilyen »apróságokon« megütöközünk.

Milyen első hitközség az, mely ahelyett, hogy rajta volna, hogy imát ima után törüljön,

33 hitoktató által nagy szorgalommal oktattatja azokat minden iskolában, még pedig az eredeti szövegben? Milyen első község az, mely 60.000 frtot fordít évente felekezeti iskolai czélokra, de egy fillért sem arra, hogy a templomi karban egynehány széphangú keresztény kisasszony is énekelhesse a »S'ma Jiszról«-t és a »Kedusá«-t? Milyen első hitközség az, melynek rabbija, a helyett, hogy »a zsidóság és a zsidó hit megerősödése« szempontjából sikra szállana a ve-gyes házasságért, az anyákat arra figyelmezteti, hogy gyermekeiknek héber neveik is vannak, s hogy szégyen, ha az anyák gyermekeik neveit nem ismerik, és szégyen az ia, ha nem az anya az, kitől a gyermek első héber imáját tanulja, mint tanultuk hajdan mi az anyáinktól? Milyen első község az, mely ahelyett, hogy a hivekkel megértetné, hogy az étkezési szabályok az uj-kor fiának nem szólhatnak, és hogy a Sulchan Aruch legfeljebb érdekes archeologiai mű, valóságos hadjáratot harczol végig és tizezreket áldoz, csak hogy szigorúbban, mint ezelőtt ellenő-rizhesse azt, hogy a mészárszékek azoknak, kik

kóserhust akarnak, tényleg ilyen szolgáltának-e? És végre, milyen első Chevra-Kadisah az, mely ahelyett, hogy szakitana a régi slendriánnal, és virágos, sallangos, csipkés, ezüstös, fáklyás, muzsikásos, csengős-bengós, ragyogós temetést rendezne, kijelenti, hogy hive a régi egyszerűségnek, és az ő kocsijaira ökölnyi nagyságú koszorúcskát sem enged helyezni?

Hova haladt ezzel szemben a vidék!

Lássunk egynehány példát:

Sz. M.

(Egy másik cikk következik.)

Schaible a zsidókról.

Felette érdekes munka az, mely a napokban jelent meg Karlsruheban s melyről már tettünk említést; *Schaible*, a hirneves történész írta és az angliai zsidóknak történetét adja elő a nyolczadik századtól a jelen korig. A könyv valóban megérdemli, hogy teljes figyelmünkre méltassuk, érdemessé teszi erre nemcsak történeti becse, hanem az a tárgyilagos szeretetreméltóság, melylyel a szerző megírta.

Schaible »nem zsidó, hanem alleman törzsű német«, a mint ezt előszavában »a műben hangoztatott elvek pártatlansága érdekében kijelenti. Hosszu időn

Sabbatai Zevi.

(Folytatás.)

Nem, hogy végét vetette volna a tömeg örvöngésének, még elő is segítette, mint a velencei rabbinátus is E miatt rút jelenetek játszódtak le Velenczében.

Livornóban, a nagyrészt marranusokból (azaz Spanyolországból és Portugáliából menekült zsidók, kik hazájukban a kénszerűség hajtott a keresztviz alá) álló községben *Pimbeiró* Mózes, Sabbatai Zevi volt tanítványa, gyújtotta lángra a kedélyeket. A tömeg arra készítette hitszónokát, Levi Józsefet, hogy beszéljen nekik hübnátról és önsanyargatásról; és midőn Levi ezekről szólva nem litániát és bőjtöt hangoztatott, hanem békülékenységet, igazságszeretetet, erkölcsös életmódot, a nép hevesen megtámadta.

Legjobban izgatták fel a szmyrnai hírek az Észak nagy és kis Jeruzsalemének hitközségeit. A gázai proféta, ki józanon számítani is tudott, fanatizáló leveleit egyenesen az amsterdami és hamburgi, igen tekintélyes és gazdag községekhez intézte

Az amsterdami és hamburgi zsidók szavahihető keresztényektől is hallhatták a szmyrnai rendkívüli események megerősítését, és sokan közülük őszinte örömmel fogadták ezt. Hiszen *Oldenburg* Henrik, egy Londonban élt előkelő német tudós is 1665. decz. hónapban ezeket írta Spinozához:

— «Mindenki itt arról a szárnyaló hirről beszél, hogy a több mint 2000 év óta szétszórott zsidók hazatérnek eredeti honukba. Kevesen hiszik, de sokan kívánják . . . Hogyha a hír megvalósulna, nagyot változnék a világ sorja.»

Amsterdamban naponta nőtt a hívők száma; a portugálok közt ép úgy, mint a németek közt, sok tanult ember járt elől a példával,

Aboach Izsák, *d' Aguilar* Rafael Mózes rabbik, *Naar* Izsák, Spinoza volt iskolatársa, *Pereyra* Abraham, Amsterdam egyik tőkepénzese és spanyol író, mindannyian hiveivé lettek. *Musaphia* Dénes, ki félig-meddig spinozista volt, szintén buzgóan pártolta az új messiás ügyét.

Amsterdamban is ellenté'es módokon nyilvánult a hívőség: részint zajos zene mellett a templomokban rendezett tánczban, részint gyászos szerzetesek módjára eszközölt sanyargatásokban.

A nyomdák nem állíthattak elő elég példányt azokból a különös imakönyvekből, miket héber, portugál és spanyol nyelven nyomattak a hívők számára, és mik utasításokat tartalmaztak azokra az önsanyargatásokra és litániákra nézve, melyek segítségével elérhető a messiási birodalom. Egyes sabbatianus imakönyvek (tikunim) Sabbatai arczképét Dávid királyé mellett mutatják be, diszítve uralmának jelvényeivel és bibliai mondásokkal. A szent földre való visszatérés

át élt Angolországban. Tanára volt a londoni egyetemnek, a Royal Military Academynek Woollichben, a college of Preceptorsnak stb.

Jelenleg Heidelbergben él, hová nyugalomba vonult, de még nyugalmas idejében is dolgozik, és megírta legújabb könyvét, mely tulajdonképen egy nagyobb szabásu munka vázlatá.

A könyv 17 fejezetre oszlik és az angol - zsidók történetével kezdődik; elmondja aztán mi sorsa volt a zsidóknak a normann hódításoktól kezdve István királyig, I. Richard, János, III. Henrik alatt hogy lettek I. Eduard alatt száműzve, mint éltek Cronwell idején és mennyit küzdöttek az emancipációért.

A szerző bemutat néhány 17. és 18. századbeli kiváló zsidót, megbeszéli az angol arisztokraczia és zsidók közti viszonyokat, szól a portugál és német hitrokonokról, a zsidó iskolákról, lakosságról és sajtóról, megemlékezik a londoni angol-zsidó kiállításról és a zsidóemancipáció következményeiről és előnyeiről.

Nagyon népszerű modorban tárgyazza ezeket az eseményeket; kijelenti, hogy nem akar versenyezni Kayserling, Frankolm és Goldschmidt műveivel, hanem csupán értekezést akart írni keresztények számára, hogy azoknak »egységes, áttekinthető összképet nyújtson az angliai zsidókról a legrégebb időktől fogva a jelenkorig, és egyúttal hozzájáruljon a zsidók elleni meg-

gyökeresedett régi előítéletek maradványainak elpusztításához «

Hogy az első czélt elérte, azt konstatálhatja mindenki, a ki a könyvet olvassa, s hogy a második czél elérésére is komolyan törekszik, azt bizonyítja az utolsó fejezet, melynek czime: »A mostani ugynevezett antiszemita mozgalom Németországban.«

E könyvből látszik, hogy igazán tudós keresztény miképen vélekedik a kóros áramlatról.

»Minden előítélet nélküli, méltányosan és szabadon gondolkozó németet — írja Schaible — el kell, hogy fogja a gyász és szégyen a miatt, hogy a felvilágosodottság és vallási türelem országában, ama nép körében, melyet Byron a bölcsészek és gondolkozók nagy nemzetének mondott, ha korlátoltan is, és nem is mindenütt, újra fel akarják kelteni a türelmetlenséget, úgy a mint az a sötét időkben uralkodott, mely pedig méltatlan oly nemzethez, mint a milyen a német.

A külföldön élő németeknek szégyenérzettel kellett meghallgatniok, mint itélik el megvetőleg, lealázóan egy Lessing hazáját az intelligens idegenek, az angol és franczia sajtó, mely utóbbi szándékosan túlozta a szerencsére ismét tünedező középkori gyászos jelenségeket, kiaknáta őket Németország kárára, hogy felizgassa Elzasz és Lotharingia zsidóságát Németország ellen.

biztos reményében egyik zsinagóga előjárósága behozta azt, hogy a kohaniták minden szombaton eszközöljék a bibliában előirt áldást, holott azelőtt csak az ünnepeken volt szokásban. Minden Szmyrnából érkező újabb hír fokozta a mámort és a sabbatianusok számát.

Hamburgban szinte még örültebben viselkedtek a zsidók, demonstrálni akarva a bigott keresztények ellen, kik sok korlátozásnak és kínzásnak vetették alá őket, sőt arra is kényszerítették a zsidókat, hogy keresztény hitszónoklatokat hallgassanak meg.

Aki a zsinagógába lépett és látta a mint komoly, nőtőlóságos külsejű férfiak karjaikba szorítva a törvénytekereseket ugráltak és énekeltek, még pedig Spanyol előkelőséggel és grandezzaival, tébolyodottaknak kellett, hogy higgye az illetőket.

Tényleg szellemi betegség is volt az, a mi gyerkesekké és bolondokká tette őket; belé estek a község legkiválóbbjai is. *Texeira* Manuel, kit *senor Texeira* Izsáknak is hívják (szül. 1630; megh. 1695.) fia volt *Texeira* Diego portugál nemes embernek, ki Hamburgba vándorolt ki; atyja halálakor Krisztina, volt svéd királynőnek lett bankára és bizalmasa. A fejedelmi nő nagyon becsülte tisztességeért, nemes lényéért és okosságáért.

Fontos ügyekben levelezett vele, tárgyalta vele az europai államok politikai érdekére vonatkozó kérdéseket, és nagyon bizott diplomacziái tehetségében.

Hamburgi tartozkodása alkalmával az ottani zsidó gyűlő papság bosszúságára *Texeira* Manuel házában lakott, és nem bánta, hogy a protestáns lelkészek ezért a szószéken megrótták.

Midőn a szenátor egy izben a papság ösztökélésére szavát vette *Texeira* Manuelnak, hogy nem fogja elhagyni a várost előzetes engedély nélkül, a királyné keményen elítélte ezt az eljárást, kijelentve, hogy a *rezüdensére* rótt korlátozás, az ő személyének is megsértését képezi.*)

Texeira házában számos igen előkelő ur találkozott, kik ott fontos állami ügyeket tárgyaltak.

És ez a zsidó nemes is hűve volt Sabbatainak, és szintén tánczolt a templomban

Nem kevésbé a már koros, művelt és keresett *Bendito de Castro* (Baruch Nahmias) orvos, ki ugyan csak Krisztina királynőnek volt udvari orvosa.

De Castro akkortájt elnöke volt a hamburgi hitközségnek, és az ő rendelkezésére követték el a zsinagógában a messiási örültségeket. Egy agg hitszónok badar bibliai magyarázatokkal táplálta a hiszékenységet.

*) Ennek a *Texeira* Manuelnak egyik egyenes utódja, *Texeira de Mattos* báró bizatott meg mosta németalföldi királyságnak Budapesten való képviselővel (a bold. domonyi Brüll Miksa lovag helyett), mint ezt csak 3 hét előtt lapunkban regisztráltuk.

A jelen komoly és viharokkal terhes. Németországban szüksége van minden gyermekének, bármily vallásu legyen is, szoros összetartására egységének biztosítására és megvédésére, függetlenségének és jólétének megoltalmazására.»

A zsidók elleni agitáció okait keresztényvallásiakra, ethnologiaiakra, üzletiekre és szociálisokra osztja. Czitál ethikai mondásokat a talmudból, hogy megmutassa, mily szép eszmék vannak a gyüölt könyvben, melyből a kereszténység oly sokat adoptált; oly mondásokról tesz említést, «melyeknél szebbeket, nemesebbeket és toleránsabbakat nem tartalmaz semmiféle keresztény irat».

A keresztény antiszemita szocializmus megbeszélése után kijelenti, hogy merő képtelenség az antiszemiták célja, mert hiszen intolerancia sohasem járhat együtt az egyenlőséggel és testvériséggel, türelmetlenség nem alapíthatja meg az emberiség boldogságát; az igaz szabadság csak egy érzelm irányában türelmetlen, és ez : maga a türelmetlenség.

A szerző lelkes szavakban utasítja vissza azt a vádat, hogy a zsidók nem elég hazafiasak; kimutatja, hogy a szemita faj mennyire intelligens és mily hajlammal bír a haladás iránt. Utal a zsidó tudósok és művészek nagy számára, kik dicséretére válnak Németországnak.

Schaible könyvének minden sorából kirí az emberbarát, a felvilágosodott tudós fenkölt szelleme, és ha néha-néha téveset is állít vallás-szertartási dolgokra vonatkozólag, műve nem veszít ezen apró hiányok által, és megérdemli, hogy zsidók, keresztények egyaránt olvassák.

J. Pr.

Nyitrai levél.

Tekintetes szerkesztőség!

Midőn körülbelül két évvel ezelőtt hitközségünknek zilált viszonyait leirtam, rabbi választását, templom építését és kántor alkalmazását sürgetve, nem gondoltam, hogy a rabbiválasztás annyi zürzavarra fog okat szolgáltatni, de ime néhány hét óta e becses lapokban a kelleténél többet foglalkoznak a nyitrai hitközséggel; hol Vác, hol Török-Becse fujja a riadót, »Hattaráh da, Hattaráh dort, und die Khille in der Mitte.«

Adott-e Vác hitközségének tudós rabbija Hattaráh't Pollak rabbi urnak, vagy sem, azt kár volt hirlapi polemia tárgyává tenni, hogy azonban hitközségünk e polemia által ferde helyzetbe ne jusson, elmondom röviden ennek az odiózus ügynek történetét.

Hitközségünk — felső Magyarországnak egyik első rangu hitközsége — a rabbiállás betöltése alkalmával kettős igényt kívánt kielégíteni, t. i. multjához hiven talmudi kapacitással, — és hódolva a modern kor követelményeinek, kitünő magyar és német hitszónokkal kívánta a rabbi széket betölteni.

Kerestünk olyan jelöltet, ki képes volna eme

kettős igényeknek megfelelni, de nem találtunk, minek következtében egy értekezleten el lett határozva az, hogy egyelőre a főrabbi állást betöltetlenül hagyjuk s választunk 2 rabbit, t. i. az egyiket, ki auktoritás legyen a Talmudban, s ki hivatva leend a Beszdin üléseiben elnökölni, a másikat pedig, ki hivatva leend egyrészt a Beszdin üléseiben részt venni, de másrészt képes legyen mint hitszónok, hittanár és anyakönyvvezető megfelelni.

Ebben megegyezett hitközségünk minden árnyalata, s szép rendben is ment volna a dolog, ha hitközségünknek érdemes elnöke nagyobb erélylyel fogott volna a fenti elhatározás megoldásához.

Pollak rabbi ur, az itt üresedésben levő egyik állásra ajánlatván és próbaszónoklatra meghivatván, fellépésével, modorával, templomi beszédével és kifogástalan vallásos előéletével hitközségünknek általános tetszését nyert el.

Midőn én mint a képviselő-testületnek egyik igénytelen tagja Pollak rabbi urat még a próbaszónoklat megtartását megelőzőleg meglátogattam, figyelmeztettem őt arra, hogy alapszabályaink a rabbinatus tagjától 3 kifogástalan Hattaráht követelnek, kérdeitem tehát ki által lett hivatalára képesítve? S midőn nekem Pollak rabbi azt mondotta, hogy őt Zenta és Paks tudós rabbijai autorizálták, egyenesen megmondtam neki, hogy eme két Hattaráht, miinthogy azoknak kiállítói Pollak rabbi urhoz igen közeli rokoni viszonyban állanak, a képviselő-testület alapszabályszerű Hattaráh'nak elfogadni alig fogja.

A próbaszónoklat utáni vasárnapon Pollak rabbi urnak hivatalosan tudtára adatott, hogy a mennyiben nekünk 3 kifogástalan Hattaráh't beküld, megválasztatása biztosra vehető.

Pollak rabbi ur ezt tudomásul vette, s tényleg rövid idő múlva beküldött nekünk 3 Hattaráht, t. i. az apósa, és nagyatyjától kettőt, a 3-ik ugy emlékszem a kalocsai rabbi által volt kiállítva; utóbbinak tartalma pedig körülbelül akkép szolt: »Miután Izrael 2 nagyja adott neki Hattaráht, én is hozzájárulok, hiszen ki merné magát ellentétbe helyezni Izrael nagyjaival.«

Hogy a képviselő-testület ezen 3 okmányt alapszabályszerű képesítvénynek el nem fogadta, világos, hanem az áll, hogy Pollak rabbi urnak most elmondott eljárása némi visszatetszést szült, mert megtudták azt, hogy én őt előre figyelmeztettem arra, hogy a rokonoktól származó Hattaráhkat ne prezentálja: Hosszabb tanácskozás után tehát határozatbament, hogy Pollak rabbi felkérendő, a mennyiben a mi hitközségünkre aspirál, sziveskedjék 3 más kifogástalan Hattaráht bemutatni.

Erre aztán beküldött 3 okmányt Hattaráh-nak, közte a váczi rabbitól eredőt is; a képviselő-testület nem értvén az okmányoknak nyelvét és tartalmát, vakon nézte azokat az okmányokat Hattaráh-knak, s Pollak rabbi urat megválasztotta — a közgyűlés jóváhagyása reményében.

Meglehet, hogy ha azon emlékezetes ülésben részt veszek — én, ki a héber nyelvet még el nem felejtettem — talán mindjárt kifogásoltam volna a vácsi okmányt mint tartalmilag ki nem elégitőt, hanem én akkor véletlenül itthon nem voltam. A képviselő-testület mindenesetre loyálisának legszebb jelét adta, midőn az iratokat felülvizsgálatnak alá sem vetve, a rabbi urat egyszerűen megválasztva, adott ígéretét beváltani iparkodott.

Hogy aztán mi következett, a fejtelenség, a zürzavar, annak szellőztetése nem tartozik most ide. Annyi bizonyos, hogy Pollak ur sem fogja tagadni, hogy mi valóságos Hattaráh-t kértünk, nem pedig egy »levelet,« mely egy Hattaráh-val »legalább is felér.«

Ha az Isten megsegít, mihamarább lesz Nyitrán rabbi, templom és kántor, lesznek talán addig alapszabályaink is, csak nem kell türelmetlenkedni; persze az előljáráson a sor, hogy kitegyen magáért és úgy vigyázzon, hogy ez az ügy ártalmára ne váljék községünknek.

Grünfeld Náthán
ügyvéd.

A „Figaro“ az antiszemizmusról.

Elaszban sehogysem tudott gyökeret verni az antiszemizmus, mely Németországot annyira megmételezte; ott valóban felfogják, hogy a kóros mozgalom szégyenfoltja a civilizációnak. A tartomány lapjai, melyek pedig legnagyobb figyelemmel kísérik minden Berlinből érkező hirt, mellőzték az antiszemita lapoknak a Berlinbe összehívott antiszemita kongresszusra vonatkozó közleményeit.

A párisi »Figaro« azonban behatóbban foglalkozik e kongresszussal és örömmel látja, hogy a volt francia földön nem ver gyökeret az antiszemizmus. Kifejti, hogy azok kiáltják leginkább, hogy »le a zsidókkal«, a kik a zsidó szó alatt a gazdagokat értik. A tömeg inségére, elégtelenségére és irigységére spekulálnak, és ilyformán lesznek népvezérek, kiknek lelkiismeretlen üzelmei eléggé el nem ítéltetők.

A cikk következőképen végződik:

Hol vannak hát azok a gazdag zsidók, kiket a nép dühének szeretnének martalékul odadobni? Menjenek csak a rue de Lappe-ba, vagy más városrészekbe! De Németországban is nyomor uralkodik köztük, és London látogatói a félreesőbb utczákon láthatják őket inségükben, kétségbeesésükben, melynek daczára *nem koldulnak*.

Sokan vannak köztük, kik sajnálatra méltók, és sok vagyonos keresztény van, ki nem ér fel egy ilyen szegénynyel.

Az ember csak önmagáért becsülhető meg, és közömbös, hogy milyen bőrének a színe, milyen a valása. Egyes zsidók árnyolda ait, a birvágyat, nem hall-

gatjuk el, de van-e jogunk ócsárolni, nekünk, kik ezt az érzelmet fejlesztettük?

Századokon át elzártan éltek a zsidók, ghettok rácsos ablakai megett; a közvélemény odazárta őket.

Nem lehettek sem katonák, sem birák, sem polgárok; nem volt hazájuk, melyet védelmezhetek volna, mert minden ország elűzte őket; nem szolgálhattak királyt, mert el voltak tiltva még a koronás fő megtekintésétől is; nem tanulmányozhatták a törvényt, melyen kívül állottak, nem lehetett várost szépíteniök, mert sehohsem voltak polgárok, csak épen, hogy türték őket lakásaikon.

A művészet? Nevetséges lett volna még gondolni is rá a nyomorult zsidónak.

A fényezés? Hiszen gyűlöletes szigorú rendeletek megtiltották nekik.

Különös rut és piszkos öltözetre kényszerítették őket, hogy már messziről rájuk lehessen ismerni, a gályarab égető bélyegét kellett viselniök. Költekezniök nem volt szabad, de a kereskedés nyitva volt előttük; innen támadt gazdagságuk; mert az egyedüli, mivel foglalkozhattak, a kereskedés volt, a pénzület, melylyel lassanként visszavásárolták szabadításukat.

Meggazdagodtak, mert nem volt mi mást tenniök, aztán szándékosan tették, midőn látták, hogy arany lesz szabadságuk, függetlenségük megszerzője.

A népet sohasem bántották; miért is fordulna a nép ellenük? Vége most a különböző felekezetek harcának, helyébe az osztályok küzdelme lépett.

Régi igazságokat mond a Figaro, dehát az antiszemita nem értik, nem akarják megérteni az igazságot, mert az ő kenyerek a hazugság, a rágalom; az igazság nem táplálja az olyan embereket, a kik a zsidó üldözéseket szervezik.

Rabbi Abdon.

— Oroszország. —

Sacher Masochtól.

Letűnt a nap. A komor téli est köde lassan, lassan ereszkedett le a kis város tornyaira és háztetőire, mely ott volt elrejtve mélyen Oroszország délemben erdők, mocsarak és puszták közt. A vihar magas hősánczokat hordott össze, melyek fogva tartották az embereket apró faházaiukban. A nap utolsó sugarai fényénél a kis ablakok jégvirágai a tavasz színeiben látszottak ismét felvirulni,

Aztán kialudt a szegényes csillám is, és szürke, egyhangu alkony tölté be a tágas helységet, melyben Abdon rabbi ült elmélyedve különös gondolatokba és emlékekbe.

A vén cseléd halkan belépett, meggyújtotta a lámpát, aztán megint eltűnt észrevétlenül, a mint jött. A rabbi meg sem mozdult. A lobogó láng bevilágította azokat a szent és titkozatos tárgyakat, melyek kör-

nyezték, a törvénytekerceket, a talmud bőrkötéseit, a Szohart, a fény könyvét és az Ilant, az élet fáját. De az aggastyán ma nem látta őket. Vézna teste összeroskadt, élettelennek látszott; ránczos arca megme-
revült, és csak a nagy szemek árulták el, hogy lelke még nem szállt el.

Azt kérdezte magától abban a pillanatban, hogy minek is él még? Istenfélő, kifogástalan élet volt mögötte, megnyitotta a kabbala minden titkait, a jámborok boldogsága várakozott rá, és az a nagy jutalom, mely mindazoknak jut osztályrészül, kik azzal a tudománnyal foglalkoznak, melyet állítólag Isten maga adott át Ádámnak.

De mit használt jámborsága? mit használt tudománya?

Egyedül, elhagyatva volt a világon, melyet nem értett, és mely őt nem értette; elhagyatva, szeretet nélkül állt az emberek közt, kik csak szent félelemmel és tisztelettel közeledtek hozzá.

A sir szélén mit használnak a gematria, notari-
kon és a temura, az a tan, melylyel kitudható a titkos értelem, mit Isten a szent írásba befektetett? Mit használt neki, hogy csendes éjeken mintegy fátyol mögött, ősi forrását látta a világosságnak, a szellemnek, az életnek, az elrejtettek elrejtettebbikének? hogy az emberben, mint bűvös tükörben meglátta a világot kicsinyben, hogy a tiz sefirát és a négy világot ismerte, és hogy ki-bejártak nála az angyalok?

Mit ért a szellemek és a daemonok feletti hatalma? Elűzhette Samaelt és Asmadit, ha akarta, kényszerithette a szép Lillithet, hogy engedelmeskedjék parancsainak, de tehetetlen volt ama köddel szemben, mely körülötte alakokban gomolyódott össze, a hangokkal, szemben, melyek csendjében titkon suttogni kezdtek.

Igen, egyedül volt lelketlen kincseivel; pedig volt egykor szeretett felesége, volt szép és erényes fia — az ám fia — hol van? él e még, vagy tán megvált a földtől, mint anyja?

Csendes, bájos teremtés volt a kis asszonyka, ki kecsesen és félénken, mint az őz osont szobáján át, ha könyveibe mélyedt; mosolya ritkán hatott holdvilág módjára lelkébe; észre sem vette. Hiába diszította bájos tagjait, hasztalan hangoztatta csengő hangját, szemérmes nevetését a sötét teremben, melyben egy ember arra vetemedett, hogy feltépje a paradicsom és a pokol kapuit.

És mégis szerette, de magára hagyatva szegény, inséges szívével korán elhervadt, és egy napon utolsót mosolyogva elhült ajkival feküdt nyughelyén.

Elvesztette örökre.

És most megcsókolta volna lábán a kis bársony topánkát, csak még egyszer hallhatta volna könnyed léptét abban a poros, dohos világban, a mely őt környezte.

* * *

Dehát fia! Talán még él, csakhogy messze tőle, nagyon messze távolban.

Minden büszkesége volt.

Nem csak nevének és vagyonának örökösévé kellett volna válnia, hanem egy hasonlíthatlanul nagyobb, drágább, szentebb hagyományt akart ráhagyni: minden bölcsességét. A tudomány aranyát, mit összegyűjtött, mindazokat a titkokat, miket a kabbala bűverejével felfedezett, és mindezeket mellőzte egy badar leányért, néhány zöld fáért és egy mezőért, min félig megérett a termés.

Rabbinak szánta a kis Simont, de ez nem szerette a szoba levegőjét. Ha a nap első sugara rá esett a bőrkötetre, mely mellett ült, az olyan volt, mint tündérszötte arany fonal, melylyel kihúzták a szobából és ha egyszer a fekete földön volt, melyet annyira szeret as orosz paraszt, akkor ő is érezte lélegzetét a hű, változhatatlan barátnőnek, az egyedülinek, ki ezerszeresen visszafizeti a gondozást, akkor a susogó kalászokban, a levelekben ő is meghallotta az örök anya rejtélyes hangját.

— Oh ismerek én szebb könyvet, szólta ilyenkor a talmudra mutatva atyjához; maga az Isten irta; zöld erdő látható benne, és nap, hold és csillagok.

Ha a parasztok szántottak, távolról, mint a varjú követte őket, és ha aratáskor felhangzottak a sarlók, elrejtőzött a kalászok mögé és sirt.

Abdon rabbi már gyermekkorában eljegyeztette egy gazdag ember leányával hasonlóan nemes törzsből, Ben Levy Jonathan amsterdami kereskedőével, kinek hajói Indiáig vitorláztak.

De midőn Simon felcseperedett, más leány foglalta le szívéét.

Szegény leány volt Bazilov Darka. Szüleinek nyomorult korcsmajuk volt a külvárosban, meg egy kis földjük.

Ezen a mezőn látta meg Simon először a szép, erőteljes leányt, kinek termete olyan volt, mint Judithé, és szöke hajfonatai a Ruthéhoz hasonló arcot környeztek.

A Sené Luchósz Habriszszel járt kinn a mezőkön, hogy a kabbala szellemébe hatoljon, midőn egyszerre megpillantotta a zsidó leányt, a ki az eke után járt, mely elől egy sovány kis ló volt befogva.

Ekkor eldobta a drága könyvet, megragadta az ekeszarvát és folytatta a barázdát, a hol Darka kezdte és midőn befejezték a munkát, az árok szélére ültek és beszélgettek komolyan és értelmesen, mialatt a leány mezei virágokból koszorút font; felvirágozott köztük a szerelem csodavirága

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **július végén** lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztatásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczi körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1890 július 27) 5650 **Ab** hó (30 napos) 10-ike. **Tisó-Beóv** gyászünnep. (A b hó 9-ike szombatra esve, a gyászünnep a rákövetkező napon tartatik meg). Hétfő 11-ike. Kedd 12-ike. Szerda 13-ika. Csütörtök 14-ike. Péntek 15-ike. Szombat (**Sabosz nachamu**) 16-ika. Hetiszidra: **Vóeszchannan**.

Hazai hírek.

— **A dohányutczai nagytemplomban** hön szeretett felséges királyunk leányának, Mária Valeria főherczegasszonynak esküvője napján (f. hó 31-én) ünnepélyes istentiszteletet fognak tartani, a mely alkalommal az akkora üdülő helyéről már visszatért dr. *Kohn* Sámuel, pesti rabbi ünnepi szónoklatot fog tartani.

— **Építkezés.** F. évi augusztus hó 1-én fognak hozzá a dohányutczai templom- és iskolaépület Sip-utczára menő részének lebontásához. Helyére, mint annak idején megirtuk, egy, az iskolaépület magasságával egyenlő diszes kétemeletes épület jő, melyben az összes hitközségi hivatalok, a titkárság, a tanfelügyelőség és a tanácstermek lesznek elhelyezve. Hogy mire fordítja a hitközség a helyiségeket, (a dohányutczai templomépület II. emeletén) hol az említett hivatalok most vannak elhelyezve, a fölött határozatot még nem hoztak. Az új építkezésre, mely egy esztendő fog igénybe venni, 80.000 frt van előirányozva. — Megemlítjük ezuttal, hogy a főváros abból az alkalomból, hogy a Dohányutczát új kövezettel látja el, a templom előtti tért (100 lépésnyire) *faburkolattal* vonatta be, hogy a templom előtt elrobogó kocsik zajt ne okozzanak. A főváros ezzel is kiérdemelte a hitközség elismerését.

— **Rabbibeiktatás.** A szentesi izraelita hitközség f. évi augusztus hó 5-én tartja meg ujonnan választott rabbija, dr. *Klein* Jakab (eddig a kolozsvári kongressusi hitközség rabbija) beiktatási ünnepét, mire a megfelelő előkészületek serényen folynak.

— **Rozsnyóról** vesszük a következő levelet »Tekintetes szerkesztő ur! Ismervén a tek. szerkesztőségnek a közjó és nemesért való lelkesülését, a felekezetért való áldozatkészségét, a hitsorsosai iránt való érdeklődését, a megkárosult hitközségünk és a szerencsétlen tüzkárosultak nevében arra kérem, hogy méltóztatásuk az alább következő és hitközségünk segélykiáltásait tartalmazó felhívást b. lapjának — melyet mennyire becsülök, kitünik abból, hogy egyeseknek és hitközségeknél, mint a «heti-szidra» olvasását ajánlottam — sokak által olvasott hasábjain közzétenni. Az amugy is mostoha körülmények között élő rozsnyói hitközséget nagy csapás érte, az e hó 15-én dühöngött tüzvész alkalmával. Hitközségünk összes alkotásai, középületei: a tempiom, az iskola, a «Chevra-Kadisah» összes felszerelvényei, mit legnagyobb fáradozással, önfeláldozó buzgósággal teremtett meg, a pusztító elem áldozataivá lettek. Hol még tegnap hitközségünk intézeteit bámulta az égbolt, ma kietlen üszök és hamu terülnek el, hol tegnap még szép házsorok ragadták bámulatra az idegent, ma sirkő gyanánt csupasz kémények meredeznek a házak temetőjén. Most midőn minden jó zsidó kesereg, sir, nyögdel mint a gerle, Czion, a szépség teljességének eme városa után, nekünk rozsnyói zsidóknak kétszeres a gyász. — Ennek folytán, hozzátok Magyarország zsidói, a könyörületességről és jószívűségről közmondásos Izraelhez, (Jiszroél rachamonim bené rachamonim) fordulunk a fájdalom és kérés hangján: adakozzatok, gyűjtsetek a hitközség javára, hogy Isten köpenyűl új házat emelhessünk, hogy intézeteinket hamvaiból új életre kelthessük; támogassátok, segíeyezték a tűz által tönkrejutottakat! Különösen reméljük, hogy az a nő, kinek jótékonyosságai felhatnak az egekig, ki a szükségben szenvedő és titkon epedőket felkeresni tudja, kihez annyi kéz annyi szem áldólag emelkedik. ránk is kiterjeszti áldásthözó kezeit. — *Singer* *Jakab* az orsz. rabbi képző intézet növendéke. — Nem kételkedünk benne, hogy a hazai zsidóság meg fogja hallgatni a tüzkárosult rozsnyói hitközség segélykérését és hozzá fog járulni az inségesek támogatásához.

— **Davitcho Chaim** konzul átvette a szerb főkonzulatus vezetését, minthogy *Christics* főkonzul hosszabb szabadságra ment.

— **Schwarcz Kálmánné** szül. megyeri *Krausz* Lina asszony temetése a közönség nagy részvéte mellett ment végbe. A gyászoló családon kívül különösen a főváros kereskedő-világa volt nagy számban képviselve. Több jótékony egyesület is megjelent, hogy megadják a végtisztességet a volt buzgó tagnak. A boldogult különösen a pesti izr. nőegylet kebelében fejtett ki áldásos működését s mielőtt elvesztette volna szemével, fáradhatatlanul buzgólkodott az egylet szent céljai körül. A temetőben a dr. *Kohn* Sámuel, pesti rabbit helyettesítő dr. *Bárány* József tanfelügyelő

szivhez szóló, nagyhatású gyászbeszédet mondott, melyben ékesszólóan és megkapó módon ecsetelte a boldogult érdemeit.

— **Halálozás.** Szeged egyik legderekabb polgára, *Weisz J. Károly* kereskedő elhunyt. Talpig nemes, becsületes ember volt, ki sokat tett a közügyek érdekében. Temetésén nagyszámu közönség volt jelen; a szabadkőműves páholy, melynek tagja volt, testületileg jelent meg. Özvegye és két kiskoru gyermeke siratják.

— **Zsidók az állami közép-ipariskolában.** A budapesti állami közép-ipariskola három évfolyamába a lefolyt tanévben 155 tanuló járt, még pedig az első osztályba 65, a másodikban 52, a harmadikba 38. A tanulók vallása csak az első osztállynál van megjelölve. Érdekesnek tartjuk, hogy a nehéz iparágakat tanító ezen intézet 65 első osztályu tanulója közt 25 zsidó volt. Ezen örvendetes tényt kiemelve, utalunk egyuttal arra, hogy ily nagy számmal csak azért vannak az intézetben hitfeleink, mert a *bpesti izr. kézmű és földművelési egyesület* az odajárókat bőkezű pártfogásban részesíti. Az idén 700 forintot költött az intézet zsidó növendékeire!

— **Orthodox tanügy.** Szemben azon dicséretes buzgalommal, melyet Nagyvárad orthodox hitközsége újabban az iskolaügy terén kifejt, mélyen leverő, hogy vannak orthodox községek, melyek a tanügy terén semmit sem tesznek. Ott van *Zenta*, ahol a serdülő nemzedék túlnyomó többsége nem tud folyékonyan héberül olvasni! 198 zsidó tanuló járt a város községi elemi iskoláiba. Azt hiszi-e *Zenta* tudós rabbija, a ki a Reich-fele neolog-excommunáló fürmedvényt nem restelle aláírni, hogy ezekből orthodoxok lesznek? He nem, — lomoh szisan?

— **Bihari Sándor** legujabb festménye kelt most méltó feltűnést a müncheni műkiállításon. Munkácsinak e kiváló képzettségű és geniális tanítványa ismét a magyar népeletről meritette tárgyát; bemutatja a *Falurosszát*, amint végig muzsikáltatja magát a falún. A kép egyike Bihari legjobb műveinek.

— **A vallásos egyetértésnek** és hitfelekezeti türelemnek szép példájáról emlékszik meg lapunk tatai tudósítója. *Horváth Ferencz*, ottani apátplébános ünnepelte f. hó 22-én aranymiséje örömnapiját. Az izr. hitközség ebből az alkalomból küldöttséget menesztett a jubilianshoz, mely főtiszt. *Handler Márk* rabbi, *Widder Ede*, *Possel Gusztáv* és *Herczfeld Jakab* urakból állott. Az üdvözlő beszéd, melyet *Handler* rabbi intézett a legalább is ötven kath. pap és helybeli előkelőségek által körülvett ünnepelthez, nagy hatást és maradandó benyomást keltett a jelenvoltakra. Midőn a megtartott bankett alkalmával a 74 éves ősz apát köszönetet mondott a megtiszteltetésekért, a kapott ajándékokat felsorolva, kiemelte, hogy *«ezek egyik leg-*

értékesebbike az a gyönyörű beszéd, melylyel zsidó papbarátja üdvözölte».

— **Szolgabíró és rabbi.** Szilágy-Csehen történt az eset; a rabbi képtelennek mondta a metszőt tisztjének elvégzésére, mert rossz volt a chalefje (vágókés). A községbeliek azonban utalva arra, hogy hiszen a pap is evett a metsző vágottjából, meg akarta tartani a saktert. Az ügy erre a rabbinikus tekintélyek mellőzésével a szolgabíró elé került, a hol rabbi és előljáró álltak egymással szemben. A pap fenntartotta ugyan állítását, de a szolgabíró kijelentette, hogy bizony jó a metsző chalefje, és a zsidók bátran ehetik a vágottját. — Most, hogy a szilágycsehi metsző állásra pályázat van hirdelve, tréfásan jegyzi meg tudósítónk, hogy a jelölteknek alighanem a szolgabírótól kell majd képesítőt nyerniök.

— **Ónodról** a következő levelet vesszük: Tekintetes szerkesztő úr! Az *Egyenlőség* 29. számában olvastam, mintha *Ehrengruber* ur ónodi rabbinak választatott volna; ez a hír, nem tudom ki által, elhamarkodva adott a lapokba, mert a tényállás az, hogy az ónodi hitközség és kerület *Ehrengruber Mózes* urat, mint leendő rabbit megválasztotta ugyan, de bizonyos feltételek mellett; miután azonban *Ehrengruber* ur ezen feltételek némely részét el nem akarta fogadni, a hitközség és kerület a maga részéről is a választást megszüntetnek nyilvánította, és így a rabbi hivatal még üresedésben van. — Kérem a tekintetes szerkesztő urat e sorok közzétételére. — Ónod, 1890. július 22.

Grossmann József, hitközségi elnök.

— **Galgócson** jelenleg Amerikai vendégek időznek; *Sessler Károly* newyorki könyvkiadó, a világ hírü Doré-fele illusztrált biblia kiadója nejevel, gyermekeivel és egy virginai négernővel érkezett oda rokonaihoz. *Szesslerné* atyja, *Abendroth* keresztély, ki Filadelfiában a chesnut-streeti színház első karmestere, szintén Galgócra érkezett, és igen jól érzi magát zsidó rokonai körében, sohasem volt oka megbánni, hogy leánya a szive választottja kedvéért zsidó hitre tért. — *Bettelheim Károly* dr. baltimorei rabbi, ki a hatvanas években Kassán és Komáromban működött, szintén Galgócson időzik — A *Wallach* testvérek, kikről megírtuk, hogy 5000 frtot adománvoztak a galgóczi templom javára, még 1848-ban mint szegény aranyműves-segédék vándoroltak ki Amerikába, hol most mint gazdag tőkepénzesek élnek. — A galgóczi hitközség egy külön iskolaépület emelését is tervezi.

— **Katzau Lajos**, ismert nevű zeneszerző, hazánk fia, kinek számos, fülbemászó, dallamos zeneszerzeménye forog köztéren, gyönyörű keringőt írt, melyet *Mária Valeria főhercegnőnek* ajánlott esküvője alkalmából. «Schöne Seelen finden sich» czime a keringőnek, mely valószínűleg gyors népszerűségre fog szert tenni.

— »Eljön a visszafizetés napja« Lapunk legutóbbi számában ily czimen megjelent közleményünk kapcsán számos levél érkezett hozzánk, miknek írói részben csodálkozásuknak adnak kifejezést, részben közelebbi adatokat tudakolnak, részben pedig üdvözlik lapunk szerkesztőjét. Említhetjük e helyütt azt a levelet, melyet *Hermann József*, mátészalkai főtanító írt, ki löbbek közt így nyilatkozik: »Midőn b. lapja legutóbbi számában megpillantottam ezen harcziasan hangzó czimet: «Eljön a visszafizetés napja» megvallom, nem kevesebbet gondoltam, mint azt, hogy a türelmességet, a más felekezettel szemben mindvégig hirdetett toleranciát b. lapja most az egyszer az ellenkezővel cserélte fel . . . s már mintegy láttam a felekezetünket úgy a múltban, mint, sajnos, a jelenben is ért, illetve érő méltatlanság miatti boszuérzet kifakadásait. — Szivem erősen dobogott, a fejem kábulni kezdett az odatódult vértől, az érdekesültségtől lélegzetemet majdnem elállni éreztem . . . De aztán türelmetlenkedni kezdtem. Mit keres e czim alatt a fent és lent mulatozók, a gyönyörű virányzat elragadóan változó képe, leírása? de a lankadó érdeklődés csakhamar fokozatosan emelkedni kezd; érzem a zivatar ádáz dühét, a viharüldözöttek állapota fölötti kétségbeesés látom a mint Önök, az igaz zsidó humanitással eltöltött szíviük sugalatának engedve, a szerencsétlenek segítségére sietnek. Lelki szemeim elé tárulnak az ön meszteri tolla által festett és az igazság meggyőző varázsával ható momentumok e kis, — de ethikai szempontokból a nagy események sorában bátran helyet foglalható történet egyes fázisai és hallom az ön vizsgáló állását: «Eljön a visszafizetés napja.» — Mint iszonyu zivatar után, ha a szépen fénylő és jótékonyan melegítő nap süt ki, úgy hat reám a végsorokban kifejezett bocsánat. — E történetet, uram, soh'se fogom elfelejteni, de megfogom őrizni emlékemben és lehetőleg a lenyomatott betűkben, *hogya a gondjaimra bízott gyermekvilágnak időről időre elmondjam . . .* E történet önt, uram, a ki nem csak a rut időkből, de azóta is a zsidó felekezet hü organumává kinőtt b. lapjában bátran küzd, nemesen harcol a zsidóság jogaiért, kiváltkép pedig a hazai izraeliták meglazult állapota, a kül- és belbéke megerősödése, a kulturális emelkedés érdekében — szegény csekélységem előtt — azon ritkák egyikévé avatta, a kiket mintául, példányképpül lehet és kell odaállítani az üldözések, a meggyalázói ellen sokszor elkeseredett zsidó ifju nemzedék elé, hogy tanulja meg a legszebb erényt: «Elenségeinkkel is jót tenni». Üdv Önnek Uram: Áldás nemes családjára! — Máté-Szalka, 1890. július 21-én. — Önre büszke hitrokona: *Hermann József*.

— **Zsidó élet írásban és képből.** Sacher Masochnak, a zsidó élet e kiváló ismerőjének ily című művére hirtet előfizetést a mannheimi *Bensheimer*

J. czég. A könyv szerfelett diszesnek ígérkezik; tartalma érdekességéről kezeskedik a szerző, kinek Vitatkozók cz. elbeszélése most folyik lapunkban, a kiállítás pedig valóban fényes. A remek rajzokat *Gérardin*, *Levy Alfons*, *Levy Emil*, *Levy Henrik*, *Loevy Ede*, *Schlesinger*, *Vogel* és *Worms* hirneves párisi festők, hitrokonaink készítik. Az első füzet már megjelent és közöljük belőle az »Abdon rabbi« című beszélykét. Amü a föld minden táján lakó zsidók életéből merített elbeszéléseket fog tartalmazni; ára egy füzetnek 2.50 márka, az egész műnek 25 márka. — *Sacher-Masoch*, a Kain hagyományainak genialis szerzője, ki annyi eredeti, elbájoló beszélyt és tanulmányt írt a zsidókról, ugyancsak mkgérdemli, hogy hitrokonaink olvassák műveit, melyekben humoros szellemesség, igaz költészet, szelid, derült és nagylelkű filozofia találkoznak. Velős, élénk irálya, mely különösen az ő sajátja, roppant mértékben fejleszté az olvasó érdeklődését. Elbeszéléseink hatását a híres művészek pompás rajzai lehetőleg emelni fogják.

Külföldi hírek.

— **A »B'nei B'risz«** rend működéséről már ismételtén tettünk említést; mint most *Richmond*ből írják, az ottani páholy közgyűlésén *Bibin* elnök következőleg jellemezte a szövetséget czélját: «Üldözés és elnyomatás ezer meg ezer tehetetlen áldozatot üzött partjaink felé; mindannyian vezető kézre és oltalomra szorúlnak. Bár nyelvre, ruhára és erkölcsökre nézve idegenek az országban, melybe menekülnek, mégis testvéreink, és joguk van rokonszenvünkre és gondozásunkra. Ezeket az idegen elemeket aszimillálni, nevelni, önállóságra és függetlenségre segélyezni, ez képezi azt a nagy problémát, melyet meg kell oldanunk, és melylyel szemben egyletünk nem maradhat indifferens». — Az évi jelentésből kitűnik, hogy a rendnek kilencz kerülete van, több mint 360 páholylyal és 25,000 működő taggal; Észak - Amerika, Kanada, Németország, Ausztria, Románia, Egyiptom és Palesztina földjén található a rend tagjai. Jótékony czélokra 2,784.000 dollárt adtak ki; rendkívüli segélyezés gyanánt a Charlestowni földrengés károsultjainak 44400 dollárt, a dacotai telepítvényeseknek 10000, a jeruzsalmi árvaháznak és ipariscolának 2183 dollárt stb. adományoztak. Az alaptőke 800,000 dollárra rug, és ezenkívül a kerületi főpáholyok egy millió dollárt meghaladó tőke felett rendelkeznek.

— **Az Anglo Jewish Association** legutóbbi közgyűlésén sir *Goldsmid* Julian elnök hevesen panaszkolta az orosz és román zsidók elleni üldözéseket. A czár visszautasította *Hirsch* báró 50 millió frankos adományát, mely a zsidók szellemi nivojának emelésére szolgált volna. *Salisbury* lord és *Mihály* nagyherczeg közbenjárása daczára az orosz zsidók sorsa

szégyene a civilizált Európának Hirsch báró határozottan ellene van a Palesztinába való kivándorlásnak, és inkább Amerikába utalja a hitrokonokat. — Az egyesület a lefolyt évben Bulgáriában, Romániában, Marokkóban és Törökországban összesen 21 tanodát segélyezett 16400 font sterlinggel.

— **A nemzetközi békekongresszuson**, mely a londoni Westminster Town Hallban ülésezett, és melyben Europa és Amerika á'lamai voltak képviselve, *Kozlovsky*, osztrák delegatus szóba hozta a különböző európai országokban napirenden levő zsidó-üldözéseket is, melyeket a leghatározottabban elítél. Beszédét élénk helyesléssel fogadták.

— **Ezer rubel**. A moszkvai Mária-leánygimnáziumba ezentul csak oly zsidó növendékeket vesznek fel, kiknek szülei legalább 1000 rubel vagyont képesek kimutatni. E szerint tehát kényszerítik reá a zsidókat, hogy minden erejükből vagyonszerzéshez lássanak, mert hiszen régi dolog, hogy a zsidók nagy gondot fordítanak gyermeik oktatására. Valóban bárbar gondolat az, hogy szegényebb ember gyermeke elől elzárják egy nyilvános tanintézet kapuit csak azért, mert az a szegény ember zsidó.

— **Héber nyelv a gimnáziumban**. A »Woschod« azt írja, hogy Dorpat, Reval, Mitau és Riga városok gimnáziumai tantervébe felvették a héber nyelvet is, még pedig mint kötelező tantárgyat.

— **Palesztinából**. A Lemaan Zion egyesület támogatásával Jaffa és Jeruzsalem közt, Ramléhban egy zsidó kolóniát alapítottak, mely már most is, alig egy évi fennállása után szép fejlődésnek indult. Szó van arról, hogy a jelenleg leginkább Jeruzsalembe központosuló zsidóság decentralizáltassék oly helységekbe, ahol nincs, vagy nagyon kevés a zsidó lakos. *Nablus* (Sichem), *Dsenin*, *Akka*, *Zerir* (Jizreel) helységekben alig lakik zsidó, míg Jeruzsalembe, de Jaffában, Hebronban és Safedben is annyi a zsidó kézműves, hogy meg sem élhetnek egymástól. A kitelepítés sok nehézségbe ütközik; *Nissim Bebar*, az Alliance jeruzsalemi iskolájának vezetője már régebben megkísérelte, hogy Ramlehba telepítsen zsidó kézműveseket, de a kísérlet nem sikerült. Az újabb próba azonban jobb eredményre vezetett, és most 15 zsidó iparos család lakik a rahmléhi telepen.

— **Mickewicz Ádám**, lengyel költőnek földi maradványait a napokban szállították a montmorencyi temetőből Krakkóba. a hol fejedelmi díszszel temették el. Százhat testület vett részt a temetési menetben és ezek közt számos hitrokonaink is voltak. Ugy a krakói, mint több más galicziai zsidó hitközség elküldte képviselőit, kik koszorukat helyezték sirjára a nagy költőnek, ki életében őszinte barátja volt a zsidóknak és sokat küzdött a zsidók iránt táplált és szított előtételek ellen. A zsidóság pedig minden alkalommal tanusítja, hogy hálával viseltetik jóakarói iránt.

— **Elzüllött antiszemita egyesület**. Az osztrák reform egyesület ideje is lejárt; véget ért ez a szövetség is, mely 1881-ben oly nagy garral és rengeteg reklammal gyűjtötte szennyes zászlaja alá a bécsi antiszemitákat, kiknek akkortájt még Schönerer volt a bálványuk. Azóta porba dőlt a famózus bálvány is, no meg az antiszemitizmus is hatalmasan kikezdte az egyenlenség, a kölcsönös irigység férgé; olyanná lett, mint a felduzzadt daganat, mely addig nő, míg felfakad. A bécsi antiszemitizmus bukásának első nagyszabású tünete a bécsi Reform-egyesület gyászos vége. Egykor ezer tagból állott a kompánia, most feloszlott teljesen. Jórávaló ember bizonyára nem fogja siratni.

— **Prágában** a múlt héten avatták fel az új temetőt, s ez alkalommal a nagyszabású díszes közönség, melynek körében nem zsidó notabilitások is voltak, alkalma nyílt meghallgatni dr *Ehrenfeld* Náthán, az új főrabbi gyönyörű beszédét. *Porges* József volt az első halott, kit az új sírkertben helyeztek el örök nyugalomra. A felavatásban részt vett Prága városi tanácsának képviselője is. Számos hitközség is képviseltette magát. — A régi zsidó temető tudvalevőleg történelmi emlékezetű; egyike a legrégebb európai zsidó temetőknek, mely nagyrészt épségben fenmaradt, daczolja a századok viharával.

— **A londoni Kohn Dávid**. A londoni Harrow-college legkitünőbb növendéke az alig 17 éves *Chotzner* Alfred, dr. *Chotzner* fia, a ki úgy tavaly, mint az idén több pályadíjat nyert el. Ez évben öt díj jutott neki osztályrészeül, még pedig négy klasszikus nyelven írt, eredeti művekért és az ötödik egy angol költeményért. A jutalmak közt van egy értékes arany érem is, melyet sir *Peel* Robert volt premier miniszter alapított. A díjak szétosztásán jelen voltak a legmagasabb arisztokrácia tagjai, több miniszter, főpap, tudós, kik zajosan megtapsolták *Chotzner*t, a ki a pályanyertes művek néhány részletét olvasta fel. A college rektora beszédet is intézett a kiüntetett ifjúhoz, kit további jeles működésre serkentett.

— **Reinach Salamont**, az Académia des inscriptions elsőrendű éremmel tüntette ki felette becses régészeti munkálataiért.

— **A londoni zsidó-misszió-társaság** a lefolyt évben 700,000 márkát költött bizonyára oly célokra, melyeknél sokkal jobbakat is tűzhetett volna ki magának.

— **Manfrin szenator** olasz történetíró befejezte a zsidók története a romaiak uralma alatt című nagyszabású művének második kötetét.

— **Új zsidó hírlap**. *Newyorkban* megindult egy új hírlap, mely hitfelekezetünk érdekeinek megvédését tűzte ki programjául. Címe »Der Wanderer, ein Organ für die Interessen des Judenthums« Kiadója dr *Wechsler* M.

— **Jargon-ujság.** Baltimoreben »Der jüdische Progresz« czimen egy nagyterjedelmű német jargon-hírlap jelenik meg a bevándorott muszka zsidók számára. Szerkesztője *Harkavy* Sándor, a hasonnevű orosz tudós rokona.

— **Volapük** nyelvre fordították böles Salamon király Példabeszédeit (Mislé). Az érdekes könyv New-Yorkban jelent meg, hol a világnyelvnek számos hive van.

— **Családi tragédia.** Párisban és mindenütt, a hová az eset hire elhatolt, óriási feltűnést keltett a *Hayem* család gyászos sorsa; Hayem Leon rajzoló ugyanis nejével és hat gyermekével együtt a halált keresve, széngőzzel akarták magukat megmérgezni. Az apának és hat gyermeknek sikerült a rettenetes szándék kivitele és csak az anya maradt életben. A legirtóztatóbb nyomor üzte a halálba a boldogtalanokat. Hayem, ki nem tudott munkához jutni, és restelt koldulni és nem akart lopni, az utolsó időben szeméten keresett hulladékokból tartotta fenn magát és családját. Leányai is szívesebben választották a halált, mint a szégyent. Temetéseik a szegényebb nép rengeteg részvéte mellett ment végbe és a rabbi gyászbeszéde sokakat indított könyekre — Rettenetes dolog, hogy ilyesmi megtörténhetett Párisban, a hol pedig a zsidók jótékonyága mintaszerű. *Delaferronayes* képviselő a kamara ülésében azt ajánlotta, hogy *Hayem* özvegyének az állam huszonötezer franknyi segílyt nyújtson. Az indítványt a költségvetési bizottsághoz utalták.

— **Sylvester Josef James**, hirneves londoni matematikust a cambridgei egyetem megválasztotta tiszteletbeli doktornak. Az ünnepélyen, melyen az erről szóló okiratot neki átadták, a dékán szép beszédet intézett Sylvesterhez, összehasonlítva őt Newtonnal, Feszlevel, Sturmmal. Kiemelte, hogy a jeles tudós három egyetem szenatusának tagja. Az ünnepély folyamán egy szónok Sylvester felekezetére utalt, kiemelve a zsidóknak a tudományok terén folytatott működését.

— **Elvadultság.** *Meimingenből* írják, hogy *The-marban* a héten egy törvényszéki tárgyalás volt, mely élénken illusztrálja, hogy az antiszemitizmus mennyire elvadítja a kedélyeket. *Zetzmann* vadász tanút hallgatták ki, és ez beismerte, hogy *ha szomjan balni látta egy zsidót és megmenhetné egy csepp vízzel, bát nem tenné meg.*
— Mivel jutalmazták meg *Zetzmann* uramnak e nemes gondolkozási módját, arról hallgat a kronika.

— **A világ legnagyobb hidja** az lesz, mely az Egyesült Államok szenatusának legutóbb elfogadott határozata szerint New-York és New-Yersey közt fog épülni *Lindenbal* mérnök, hitrokönunk tervei szerint. A hid 40 millió dollarba fog kerülni.

Beküldetett.*)

Nyilatkozat.

Tekintetes szerkesztő ur!

B lapja f. évi. 28-ik számában megjelent, és a szolnoki izr. hitközségnél *allitólág* megüresedett rabbi, magyar hitszónoki, hittanári és anyakönyvvezetői állás betöltése végett közzétett pályázatra vonatkozólag a következőket van szerencsénk egész tisztelettel megjegyezni:

Első sorban kiemelni kívánjuk, hogy a szolnoki izr. hitközségnél a szóban forgó állás betöltve van, s így az megüresedve nincs, sőt 1890 szept. hó 1-én sem lesz, nem pedig azért, mert az ez idő szerint hivatalban levő rabbi, *Friedlheber* Ignác ur, ezen állást még ma is elfoglalva tartja, mint rabbi és hitszónok, mint anyakönyvvezető pedig az 1885. évi 1924 vallás és közoktatásügyi miniszteri rendelet 7-ik §-a értelmében még 1887 évben élethossziglan lón megválasztva, és mert rabbi állásának kérdése is most áll a legfelsőbb hatóság megbirálása alatt.

A dolgok ily állásában a pályázat kibocsátását csak tudatlanság, vagy rosszakarat eredményezhette. De egyébként is a hitközségi szabályzat 28 §-a értelmében a rabbi állás betöltése iránt az összes szavazatképes hitközségi tagokból álló közgyűlés intézkedik, és ennek többsége folytán bocsájtható ki a pályázat.

Ezek előrebocsátása után, saját érdekében óva intünk mindenkit, hogy ezen hirdetmény folytán a szolnoki rabbi állásra, melynek megüresedése be nem következett, sőt igen valószínű, hogy bekövetkezni sem fog, és az anyakönyvvezető állásra, mely élethossziglan van betöltve, még azért se pályázzék, mert a kérdéses pályázat egyenesen a hitközségi tagok megkérdezése, és így a hitközségi szabályzat rendelkezése figyelmen kívül hagyásával bocsájthatott ki.

Midőn ezen nyilatkozatnak saját hitközségünk jó hirneve megóvása végett is egész tisztelettel közzétételét kéjük, vagyunk a tek. szerkesztő urnak kész szolgálói

Szolnok, 1890 július 16.

Következik 20 hitközségi tag aláírása.

(*E roval alatt megjelenő közleményekért nem vállal felelőséget a szerkesztőség.)

Kohn Arnold
gazdag sírkőraktárát
(Váczi-körut 14, szemben az Andrássy-ut torkolatával).

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sírkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért keznek a czég jó hirneve.

= Szombaton és ünnepnapon zárva. =